

UNITÁRIUS JÖVENDŐ

Egyháztársadalmi, hitéleti és misszói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: Kovács Lajos brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára Romániában évi 100 lej. Magyarországon évi 4 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg.

Husvét.

Husvét és Unitarizmus.

Az alkalom hozza magával, hogy ez a két szó: Husvét és Unitarizmus egymás mellé kerül. Tulajdonképpen egymásnak kiegészítői és így méltán foglalnak helyet egymás mellett. Amilyen mély jelentősége van lelki és hitbeli szempontból a husvétnak, épen olyan tiszta, természetes és emelkedett gondolkozást fejez ki az unitarizmus. Amaz az eszme és igazság erejében vetett hit győzelmének élő és éltető bizonyítéka; ez a győzelem tiszta hitfelfogás szerinti ébrentartója, a hit-igazság bátor védője és hirdetője.

Az unitarizmushoz lelki zavart okozó, kétséget előidéző tanítás nem fűződik.

Husvétot még a többi protestáns felekezetek is előszeretettel nevezik a feltámadás ünnepének s hirdetik a testi feltámadást. A felekezeti korlátok alól felszabadult gondolkozás előtt természetellenesnek és megmagyarázhatatlannak tűnik fel az ilyen tanítás. Az unitarizmus a nyíltságot és érthetőséget, őszinteséget és lelki szabadságot vallja annak az alapnak, amelyen áll s amelyre jövő reményét építi.

A 19. század második felében és a 20. század kezdetén a szabadelvű, de az unitarizmuson kívül álló vallásos gondolkozás szintén ezt kezdte vallani s rendre kihagyni látszott hitfelfogásából azt, ami a józan ésszel ellenkezik s felvilágosult ember számára elfogadhatatlan. Egy idő óta azonban a szellemi szabadság és tisztult hitvilág felé haladó felekezetek, talán történeti multjukat féltve, a régies hitfelfogás tételeihez tértek vissza. Ma újra lehet hallani a templomokban, keresztelésnél, konfirmációnál, esketésnél, temetésnél szinte tulzoltan kiemelve pl. a testi feltámadás lelket zavaró tanát. Lehetnek, akik különösen husvétkor jobb ügyhöz méltó buzgósággal, de a saját lelkükön erőszakot téve, próbálják magyarázni és igazolni azt.

Az unitarizmus nem fűz nehezen vagy sehogy meg nem magyarázható hittételeket a husvéthoz, hanem az eszme erejét, az igazság győzelmét ünnepli abban.

Az unitarizmusnak ebben van ereje és jövője.

Brassó.

Kovács Lajos.

Husvéti hit.

Jézus alakja és szelleme elevenedik meg lelkem előtt. Róla emlékezem.

Élt 33 évet üldöztetések, megaláztatások, az örök emberi sors zűrzavaros kicsinyességeinek útvesztőjében. Egy pillanatra sem feledkezve meg soha küldetéséről. Mindig, minden körülmények között hivatásának magaslatán állott. Így lett a keresztény világ örök eszményképe, a legtökéletesebb ember.

Az unitárius hitfelfogás ilyenek hiszi és e hitével közvetlen közelségbe kerül Jézus lelkivilágával.

E közelség teszi bizakodóvá az unitárius lelket; hittel, bátorsággal tölti el; munkájának, törekvésének céltudatosságot kölcsönöz.

Éppen a nagypénteki tragédia Jézus életének az a mozzanta, amelyen keresztül bele kapcsolódhatik az ember a mindennapi élet igazságtalanságainak mártirjaként Jézus hittől és szeretettől gazdag életébe és szövetségre léphet a békességet munkáló példaadásával azzal a lélekkel, amellyel még a keresztfán is tudott imádkozni, és ellenségeire bocsánatot kérni.

Jézus lelki világának ez a magasabbrendűsége termelte ki az ő eszméért lelkesedőkben az általa hirdetett igazságokon át a husvétot és egész lényének eszményi örökéletűségét.

A husvéti hit méltó Jézushoz, aki az emberi lelkekben oly lángot gyújtott meg, amely keresztrefeszítése után sem hamvadt el, hanem újból lángra lobbant s fényével bevilágította az emberiség lelki világát.

Serester Lenke.

Kökös.

Egyházjog.

A törvény.

Dr. Ferenczy Géza.

„Kell lenni hatalomnak az államban, mely minden fölött álljon, és ez a törvény. Ezt ne lehessen büntetlenül megszegni senkinek és soha. Ez az elv az alapja nemcsak az állami rendnek, hanem minden társadalmi közületnek, s ezek között első sorban az egyháznak is.

Az kétségtelen, hogy örökéletű törvény csakis az Isteni törvény. Minden más törvény, melyet halandó ember készít, a haladó kor követelményei szerint változtatható, módosítható, eltörölhető, sőt helyébe még ellentétes tartalmu törvény is hozható. Mindaddig azonban, míg a változtatás vagy eltörlés be nem következik, a régi törvény hatályban van s annak kicsiny és nagy, vezetett és vezető egyformán engedelmeskedni köteles. Azt büntetlenül meg nem szegheti.

Minden közület, s elsősorban az egyház, kiváló súlyt helyez a maga önkormányzatára, ennek sértetlenségére önkormányzatának elveit, irányát és rendelkezéseit törvényeiben fekteti le s ezeknek ismeretét törvényei közzétételével tudatja a közületéhez tartozókkal, és tisztviselői útján gondoskodik azoknak végrehajtásáról, azoknak megtartásáról.

A törvény megtartásának őrei így a tisztviselők, kiknek a törvény rendelkezéseit ismerni, tudni, azt megtartani és megtartatni hivatalos feladatuk s gondoskodni kötelesek arról, hogy azt büntetlenül megszegni senkinek és soha ne lehessen. Ha a megszegést elnézik, azal már maguk is bünpartolók; ha azt elősegítik, maguk is bünrészesek, s mindenesetre hűtlenek elhivatásukhoz és érdemtelenek megbízatásukra.

Nagy sajnálatukra azt kel megállapítanunk, hogy egyházunk több újabb vezető tisztviselője nem viseltetik azzal a tisztelettel egyházunk ősi hagyományai és tételes törvényeink rendelkezései iránt, mely elődeinknek szellemével s önkormányzatunknak elveivel összhangban lenne. Csak példaképpen mutatunk reá pár esetre.

Akkor, amikor egy még meg nem üresedett állás betöltésének kérdése volt az ütköző pont, olvastunk magyarázatot egyik egyházi lapunkban, mely szerint a törvényhozó Egyházi Főtanácsunk határozata, kijelentése törvény. Ha tehát valamely határozata a törvény rendelkezéseivel ellentétes is, azzal a régi törvény helyződik hatályon kívül, ha nem is hozatott új törvény. S ugyanezen tisztviselő „meghívás” útján lépett elő egy magasabb állásba, holott „meghívás” csak a múltban már megszerzett érdemek elismerésül, és nem a jövőbeli jogosult várakozások reményében gyakorolható.

Látnunk kellett azt is, hogy egyik főtisztviselő ki nevezési jogot gyakorolt, holott e jog az adott esetben csak a legfőbb tisztviselőnkre illette meg. S napjainkban förtént, hogy egy másik főtisztviselő fegyelmi feljelentéssel kísérletezett, csak azért, hogy visszavonhassa. Beadványát nem az illetékes fegyelmi bíróság elnökének, hanem tanács ülésnek terjesztette elő, talán törvény nem tudásból, talán azért, hogy hangosabban tesse.

Mindezek és a hasonló többi esetek arra mutatnak, hogy sokan nem ismerik egyházi tételes törvényeinket s azoknak történelmi megalapozottságát. Egy-

Az életből.

Fekete Lajos:

NAPLÓMBÓL.

Fogaras 1922.

Egyszerű ember, pap vagyok. A sors kis területet jelölt ki számomra, ahol élnem kell. Ez a kis terület azonban végtelennek tetszik. Mélységeiben, erkölcsi méreteiben beláthatatlan kert. Határtalan az emberi lélek útja. S én ezt az utat járom, mikor e kis város kis gyülekezetének lelkeit gondozom. Naponként benézek egy-egy kis hajlékba s a mosolyok, könnyek és szavak mögött újra meg újra megjelenik előttem egy-egy emberélet, egy nép sorsa, múltja, jelene, történelme. S úgy érzem, hogy bár sokszor eljelenéktelenedik, szinte észrevétlenné válik az élet, a sors és történelem nagy horderejű kérdései között a mosoly, a könny, a szó, amivel találkozom kis gyülekezetemben: mégis meg kell kísérelnem megörökíteni pillanatokot és hangula-

tokat, melyek a jelenben éők lelkeségét tükrözik s melyek valamikor talán értékes darabjává válhatnak egyházunk történelemének. Mert az igazi történelemnek egyszer majd úgy kell feltárnia a múltat, az eseményeket előidéző embereket s az embereket mozgató erőket, ahogyan azok a mindennapok életszövedékében benne éltek, hatottak, pillanatokot és hangulatokat teremtettek, életformákat és szellemiséget alakítottak az egyetemes életfejlődés végtelen útjain.

Egyéni benyomásokat jegyzek föl a papi munka mezejéről. Itt ebben a történelmi időket élt városban, ahova a sors dobott. Valamikor nagy emberek, fejedelmek, fejedelem asszonyok, vajdák és országvezérlő hősök laktak. Valamikor nagy nemzeti és művelődés-történelmi törekvések erőpontja volt a vár és környéke. Kelet és nyugat szelleme viaskodtak benne. Történelmi könyvek s régi feljegyzések olvasásai közt gyakran fog el a vágy, hogy bekalandozzam a múlt ködbevesző tájait, hogy megkeressem nagy emberek emlékeit s Erdély népeinek találkozásában, fel-lángolásában, harcaiban és bukásaiban a törté-

házi jogi iskolázatlanság nélkül egyéni elgondolás szerint értelmezik az egyházjogot. Az egyházjog oly különleges jog, mint akár a büntető, akár a kereskedelmi jog. Önkormányzatunk védelme egyházi törvényeinkben van körülbástyázva, ezeket ötletesség, vagy szertelenség zsákmányául oda nem dobhatjuk. Gondoskodnunk kell azért egyházjogász ifjak kiképzéséről, mely jövőnk egyik feladata.

A mai helyzet s annak veszélyei azonban nem türik a tétlen szemléletet. Az egyházi élet nem bírja el az állandó izgalomban tartást. S ha már tisztviselőink és egyházi tanácsosaink mindenikének nem adhatjuk is kezébe Dr. Tóth György, jeles egyházjogásznak „Az Unitárius Egyház Rendszabályai“ című nagyon értékes művének I. II. III. kötetét megismerés és tanulmányo-

Figyelem! A lap előfizetési díja nem Ferencz József lelkészhez, hanem az „Unitárius Iratmisszió“-hoz küldendő. Bp. V. Koháry u. 4 sz.

zésének kezdő időpontját homály borítja. A vallásalapítások idején a hívőknek hit és egyházszeretete mellőzhetővé tett minden szervezkedést. Így nagy vallásalapítónk — Dávid Ferencz — életében sem találunk egyházszervezeti szabályzatot. Ilyennek szüksége csak vallásalapítónk vértanu halála után merült fel, midőn a külső és belső egyenlenségek bekövetkezése a rendelkezést már szükségessé tették.

Hunyadi Demeter püspöksége és Blandrata idejében 1579-ben a Kolozsváron tartott zsinat határozatai

nelem figyelmeztetéseit, miről e vár, a föld, a hegyek s az Olt völgye beszél. De most nem tehetem. A mindennapi élet parancsa sodor a mának utjain. Hirdetem az ígét, merengő szemmel nézem az ősi hegyeket s a mult emlékeit, nyitogatom a kis emberek házának ajtóit, hogy belepillanthassak lopva a szivekbe. Imádkozom és dolgozom, hogy könnyet ne lássaks ha nagy fájdalom sötét felhőibe ütközik életem, tépni kezdem a vad sötétséget, hátha rést vághatnék hitem erejével az éjszaka leplén s rám ragyogna Isten csodálatos fényel.

Alig négy hónapja, hogy idekerültem s lassanként megismertem a városban lakó hiveim nagyrészét. Családias, szeretettel teljes testvéri szellem fogadott bármerre mentem. Az elemi iskolás növendékek hittanóráján már ismerem a gyerekek arcát, ki hová tartozik. Rendszerint megkérdezem mindeniktől: hogy vannak szülői, nem beteg-e valaki otthon s a beszédes és közvetlen kis gyerek társaság így lassan egységessé forrik. Már tudják egyik a másikáról, hogy ki merre lakik, mivel foglalkoznak a szülők, miért

között már vannak nyomai egyházi szabályzatoknak. Ezek még nem rendszeres szervezeti intézések, hanem ugynevezett „alkalmi megállapodások“ (canones vagyis egy adott eset alkalmából hozott döntvények) voltak. Mindezek között a közügyigazgatói állásra és hatáskörre vonatkozólag épen semmi rendelkezést nem találunk.

Egyházi életünkben az első szervezeti rendszabály a Radeczky püspöksége alatt 1616-ban készült. Ez az ugynevezett „Disciplina Ecclesiastica Radeciana“, mely felsorolja a superintendens, a consistori, seniori stb. tisztségeket, ezeknek jogait és kötelelességeit, azonban közügyigazgatóról szó itt sincs.

E Radeczky-féle szabályzat alapján Almási Mihály püspöksége alatt az 1690-es években készült el az ezt kiegészítő „Disciplina Ecclesiastica Almásina“ nevet viselő szervezeti szabályzat, mely a közügyigazgatót hasonlóképpen nem említi.

Első írásbeli nyomra, mint Canon-ra, az 1741 évi kolozsvári consistoriumi határozatban találunk, mely a közügyigazgatóra vonatkozólag így intézkedik: Minthogy minden dolgainkban szükölködünk az Istennek segedelme nélkül, azért concludáltatott, hogy a modo imposterium az consistoriumnak első kezdeteiben az os ecclesiae egy ahhoz alkalmazott könyörgést tegyen, úgy mikor a consistoriumi dolgok elvégeztetnek is. Viszontag hálaadással concludáljon úgy a szent zsinati alkalmatossággal is a superintendens köszöntése után és elbucsuzás után azon dolgot kövesse az os ecclesiae“.

És nem sokkal utóbb a Ravában 1743 évben tartott zsinat már a közügyigazgató jogait és kötelelességeit szabályozza is a következő 9 pontban.

1. Synati és Consistoriumi alkalmatossággal az os ecclesiae rövid könyörgésen kezdje és végezze az egész

nem jöhettek vasárnap el a templomba s a gyermek lélek őszinte vallomásaiból megteremtődik valami szoros rokon érzés, egymás iránti felelősség érzet s az unitárius hit szellemi fénye, az emberszeretet, az Isten iránti bizalom egy láthatatlan, de folyton érezhető s a szemekből állandóan kisugárzó családias légkört lehel körénk, amelyben örömmel időzünk s amelynek szükségét érezzük.

Így természetes, hogy egymást mindig számon tartjuk. Mielőtt számba venném a hiányzókat az óra elején, kis hitfeleim már felmérték a létszámot s előre jelentik nekem, hogy Feri vagy Böske miért nem jöhetett hittanórára. Az indokok igaz, mindig komolyak és elfogadhatóak. Betegség, vagy égetően fontos munkakötelezettség. Hallottam már ilyen indokot is: „édeanyám beteg volt s őt kellett ápolnom.“ Tisztelettel és elismeréssel fogadom el ezt az igazolást, de ritkán mulasztom el, hogy nyomban meggyőződést is szerezzek annak valódiságáról. Jól esik leírnom, hogy eddig még nem találtam egyetlen növendéket sem hazugnak.

házi jogi iskolázatlanság nélkül egyéni elgondolás szerint értelmezik az egyházjogot. Az egyházjog oly különleges jog, mint akár a büntető, akár a kereskedelmi jog. Önkormányzatunk védelme egyházi törvényeinkben van körülbástyázva, ezeket ötletesség, vagy szertelenség zsákmányául oda nem dobhatjuk. Gondoskodnunk kell azért egyházjogász ifjak kiképzéséről, mely jövőnk egyik feladata.

A mai helyzet s annak veszélyei azonban nem türik a tétlen szemléletet. Az egyházi élet nem bírja el az állandó izgalomban tartást. S ha már tisztviselőink és egyházi tanácsosaink mindenikének nem adhatjuk is kezébe Dr. Tóth György, jeles egyházjogászunknak „Az Unitárius Egyház Rendszabályai“ című nagyon értékes művének I. II. III. kötetét megismerés és tanulmányozás céljából, melyekben úgy tételes törvényeink, mint azoknak történelmi megalapozottsága ismertetve és kifejtve van, annyit feladatunknak érzünk, hogy egyházjogunkot, ha csak dióhéjban is, de nagy vonásokban ismertessük. Jelen ismertetésünk tárgya a *közügyigazgatói tisztség*. Talán kerül sor arra, hogy a többiek is rendre ismertethessük.

A *közügyigazgató - os ecclesiae* - közsónak stb. néven említi egyháztörténelmünk. E tisztviselői állás szervezésének kezdő időpontját homály borítja. A vallásalapítások idején a hívőknek hit - és egyházszeretete mellőzhetővé tett minden szervezkedést. Így nagy vallásalapítónk — Dávid Ferencz — életében sem találunk egyházszervezeti szabályzatot. Ilyennek szüksége csak vallásalapítónk vértanu halála után merült fel, midőn a külső és belső egyenetlenségek bekövetkezése a rendelkezést már szükségessé tették.

Hunyadi Demeter püspöksége és Blandrata idejében 1579-ben a Kolozsváron tartott zsinat határozatai

nelem figyelmeztetéseit, miről e vár, a föld, a hegyek s az Olt völgye beszél. De most nem tehetem. A mindennapi élet parancsa sodor a mának utjain. Hirdetem az ígét, meréngő szemmel nézem az ősi hegyeket s a mult emlékeit, nyilogatom a kis emberek házának ajtóit, hogy bepillanthassak lopva a szivekbe. Imádkozom és dolgozom, hogy könnyet ne lássaks ha nagy fájdalmak sötét felhőibe ütközik életem, tépni kezdem a vad sötétséget, hátha rést vághatnék hitem erejével az éjszaka leplén s rám ragyogna Isten csodálatos fényel.

Alig négy hónapja, hogy idekerültem s lassanként megismertem a városban lakó hibeim nagyrészét. Családias, szeretettel teljes testvéri szellem fogadott bármerre mentem. Az elemi iskolás növendékek hittanóráján már ismerem a gyerekek arcát, ki hová tartozik. Rendszerint megkérdezem mindeniktől: hogy vannak szülői, nem beteg-e valaki otthon s a beszédes és közvetlen kis gyerek társaság így lassan egységessé forrik. Már tudják egyik a másikáról, hogy ki merre lakik, mivel foglalkoznak a szülők, miért

között már vannak nyomai egyházi szabályzatoknak. Ezek még nem rendszeres szervezeti intézések, hanem ugynevezett „alkalmi megállapodások“ (canones vagyis egy adott eset alkalmából hozott döntvények) voltak. Mindezek között a közügyigazgatói állásra és hatáskörre vonatkozólag épen semmi rendelkezést nem találunk.

Egyházi életünkben az első szervezeti rendszabály a Radecky püspöksége alatt 1616-ban készült. Ez az ugynevezett „Disciplina Ecclesiastica Radeciana“, mely felsorolja a superintendens, a consistori, seniori stb. tisztségeket, ezeknek jogait és kötelességeit, azonban közügyigazgatóról szó itt sincs.

E Radecky-féle szabályzat alapján Almási Mihály püspöksége alatt az 1690-es években készült el az ezt kiegészítő „Disciplina Ecclesiastica Almasina“ nevet viselő szervezeti szabályzat, mely a közügyigazgatót hasonlóképpen nem említi.

Első írásbeli nyomra, mint Canon-ra, az 1741 évi kolozsvári consistoriumi határozatban találunk, mely a közügyigazgatóra vonatkozólag így intézkedik: Minthogy minden dolgainkban szükölködünk az Istennek segedelme nélkül, azért concludáltatott, hogy a modo imposterium az consistoriumnak első kezdeteiben az os ecclesiae egy ahhoz alkalmazott könyörgést tegyen, úgy mikor a consistoriumi dolgok elvégeztetnek is. Viszontag hálaadással concludáljon úgy a szent zsinati alkalmatossággal is a superintendens köszöntése után és elbucsuzás után azon dolgot kövesse az os ecclesiae“.

És nem sokkal utóbb a Ravában 1743 évben tartott zsinat már a közügyigazgató jogait és kötelességeit szabályozza is a következő 9 pontban.

1. Synati és Consistoriumi alkalmatossággal az os ecclesiae rövid könyörgésen kezdje és végezze az egész

nem jöhettek vasárnap el a templomba s a gyermek lélek őszinte vallomásaiból megteremtődik valami szoros rokon érzés, egymás iránti felelősség érzet s az unitárius hit szellemi fénye, az emberszeretet, az Isten iránti bizalom egy láthatatlan, de folyton érezhető s a szemekből állandóan kisugárzó családias légkört lehel körénk, amelyben örömmel időzünk s amelynek szükségét érezzük.

Így természetes, hogy egymást mindig számon tartjuk. Mielőtt számba venném a hiányzókat az óra elején, kis hitfeleim már felmérték a létszámot s előre jelentik nekem, hogy Feri vagy Böske miért nem jöhetett hittanórára. Az indokok igaz, mindig komolyak és elfogadhatóak. Betegség, vagy égetően fontos munkakötelezettség. Hallottam már ilyen indokot is: „édeanyám beteg volt s őt kellett ápolnom.“ Tisztelettel és elismeréssel fogadom el ezt az igazolást, de ritkán mulasztom el, hogy nyomban meggyőződést is szerezzek annak valódiságáról. Jól esik leírnem, hogy eddig még nem találtam egyetlen növendékemet sem hazugnak.

munkát;

2. Disputatiók lévén Synati alkalmatossággal, minden actust könyörgéssel concludáljon;

3. Tiszteletes püspök urunk köszöntését excipiálja, ugy bucsuzásait;

4. Mikor a Consistorium valakitől excipiáltatik az jóakaratót toties-quoties, megköszönje;

5. Tiszteletes püspök urunk ha valakit ratione officii in jus attrahál, prosequálja az Consistoriumban;

6. Ha valaki conviciáltatik, az mulctat exigálni tartsa kötelességének, ugy azon mulctat subdividálni;

7. Az szegény atyafiak számára corradaltatni szokott collectat subdividálja;

8. Az notariusnak tartozó fizetést administrálja;

9. in casu necessitatis, ha az os ecelesiae jelen nem léssen, az első esperest vigye végbe“.

E feladatkört kellett teljesítenie a közügyigazgatónak, több mint egy évszázadon keresztül. Egyes pontokat a gyakorlat módosíthatott, de lényegükben érintetlenek maradtak. Ezt igazolja Mikó Lőrincz jeles egyházjog tanárunknak „Az erdélyi Unitárius vallásközönység közigazgatási rendszere“ című műve. Ez egyházjog tanárunk az 1858—1860 években az évszázadokra visszamenő jegyzőkönyvekből az egyes egyházi törvényeket (canon-es) összeszedte és szerves egységbe rendszerezítette. Világi és egyházi nehézségek miatt e mű tételes törvényé nem vált, azonban mint jogforrás megbecsülhetetlen értéket képvisel. Ez egész művet az 1931 évben sokszorosították és előszóval ellátta Dr. Tóth György kuriai bíró, kiváló egyházjogászunk. (Korlátolt számban még ma található).

E forrás munka a közügyigazgatóra vonatkozólag a következőket tartalmazza:

„17 §. A közsónok hivatal köre, kötelességei:

Tegnap újra hittanóránk volt. Kis eklézsiám tizenhat elemi növendéke ott ült a református elemi iskola egyik termében s vártak. Imádkozás és éneklés után megkezdődik a kölcsönös kikérdezés. Mert nemcsak én kérdezem a gyerekeket a hittanból s az életiskola anyagából, hanem ők is kérdeznek: mikor kapunk verset, szindarabot, mikor lesz újra vallásos estély, ki, mit fog csinálni a karácsonyfa ünnepélyen stb.

— Tiszteletes bácsi, Komsa kéret egy szép karácsonyi verset a Tiszteletes bácsitól, állott elé hirtelen M. Jancsi.

— Hát Ő mért nem jött iskolába? — kérdezem.

— Még mindig beteg az édesanyja s a kis testvére is, feleli Jancsi.

— Hát te hol találkoztál vele?

— Tegnap náluk voltam. Édesanyám egy kis ennivalót küldött, mert nekik szükön van.

— Talán rokonok vagytok, hogy segítitek őket?

— Nem. Csak azt mondta édesanyám, hogy ők is unitáriusok és segitenünk kell egymáson,

1. A főtanácsi és zsinati gyűléseket imával kezd meg és rekeszti bé.

2. A zsinati gyűlések alkalmával tartani szokott papi szigorlat végződésével mindennap imát tartani;

3. A főtanácsi és zsinati gyűlésekben a püspök megnyitó és berekesztő beszédét a gyűlés nevében viszonozni;

4. Az ebédek alkalmával a pohárköszöntést folytatni;

5. A büntetéseket felszedni és a közpénztárba beszolgáltatni;

6. A szegények számára gyűlt alamizsnát bevenni és kiosztani;

7. A közjegyző számára gyűlt fizetést átvinni és a közjegyzőnek át adni, (mivel most rendes fizetése jár a közpénztárból, ez ma már nincs meg).

8. A felszentelendők predicatioit megvizsgálni;

9. A felszentelt papoknak adni szokott ünnepélyes oklevelet a felszentelés alkalmával kézbesíteni.“

A fentiekben előrebocsátott történelmi jogforrások ismertetése után most már nézzük a ma hatályban levő *tételes törvény rendelkezéseket*.

A közügyigazgató jogai és kötelességei tekintetében a ma is érvényben fennálló az (1899 főtan. jkv. 6. 7. pont, 1902 évi jkv. 107 pont és 1904 évi jkv. 85. pont szerint) előkészített és törvénné hozott: A (magyarországi) *Unitárius egyház hatóságainak és tisztviselői állásoknak szervezete* -ről rendelkező, az 1905 évi január 1-én életbe léptetett tételes törvény rendelkezik.

Ennek 253 §-a a következőket tartalmazza:

„Egyházi közügyigazgató jogai és kötelességei.

1. Zsinati és egyházi főtanácsi ülések megnyitása és bezárása után imádságot mond;

2. Zsinati templomi ünnepélyeket imádsággal

mondta Jancsi kissé elpirulva

— Hát, ez szép dolog Jancsi! Ugy is kell, mondom neki s mialatt tovább kérdezem a szent történeteket, e zsembe jut, hogy a kis Komsa már a két utóbbi órán senki sem jelent meg. Nyomban el is határozom, hogy utána nézek a dolognak. Mi van vele. Sajnáltam a kis sápadt fiúcskát, kiről tudtam, hogy bizony szegény sorsban élnek, messze a város határában, a téglacsürnél, béres teendőket végezve.

Óra végén Jancsi megegyeszer figyelmeztetett:

— Ne tessék elfeledni, Tiszteletes bácsi, a karácsonyi verset Komsának.

— Jó, jó, ne félj! nyugtattam meg Jancsit s azzal neki vágtam a város határának, a téglacsür felé.

Hideg, novembervégi szél hasogatta a város utcáit. Mire kiértem a határba, már a nap is lement. A szél dermedtően csapkodta arcomt. Szorosabbra huztam magamon a téli kabátot s megémberedő kezeimet zsebembe sülyesztve haladtam át a kopár földiken. Jó darab ut után a

bezárja;

3. Zsinati és egyházi főtanács *ülése*in öröklik az egyházi törvényeknek és szabályrendeleteknek megtartása felett s széksértési esetekben, azok megtorlására a büntetés iránt javaslatot tesz;

4. Fegyelmi ügyekben kötelességeit a tisztviselők felelősségéről szóló 1890 évi 56 főtanácsi végzéssel megállapított egyházi törvény szabályozza. (Az itt hivatkozott fegyelmi törvényt módosította az 1930 jan. 1-én életbe léptetett fegy. törvény, s így az utalás arra hatályos.)

Minthogy a szervezeti törvény fenti 4 pontja az egyházi fegyelmi törvényre utal, ismertetnünk kell „Az Unitárius egyházi törvény a fegyelmi felelősségről” rendelkező törvénynek a közügyigazgatói állásra vonatkozó rendelkezéseit is. E törvény 35 és 36 §-ai ugyanazonos szöveggel mondják „az Egyházi fegyelmi bíróság és Főtanácsi fegyelmi bíróság *előtt* a vád képviselője az egyházi közügyigazgató vagy az egyházi jogtanácsos.”

Ugyanezen törvény 44 §-a rendeli: „az egyházi törvények értelmében hivatalos hatáskörében eljáró minden egyes tisztviselő vagy bizottság fegyelmi vétség terhe alatt köteles a tényállás részletes leírása mellett az illetékes fegyelmi hatóság *elnökével* közölni mindazokat az eseteket, melyek fegyelmi vétség fennforgására mutatnak.” Még a 45 §-ra kell reámutatnunk, mely szerint „hivatalos megkeresésre indítandó fegyelmi ügyben közvádoló a *vádat* képviselni tartozik, s csak akkor ejtheti el, ha tüzetesen megokolt előterjesztésére az E. K. Tanács a vád elejtéséhez hozzájárult.”

Az eddigiekben előtártak az egyházi közügyigazgatói tisztségnek történelmi multját és tételes törvényekkel szabályozott jeleni jogait és kötelességeit kimerítően ismertetik. Ezekből azt állapíthatjuk meg, hogy e tiszt-

ködösödő alkonyatból mutatkozni kezdtek az elhagyottnak látszó gazdasági épületek iromba falai. A régi uradalmi berendezkedés darabjai. Istállók, csürök.

A hideg és a süvítő szél, a természet riasztó kopársága visszofordítottak volna, hogyha nem láttam volna minden pillanatban magam előtt a kis kopott, vékony rubázatu, vézna gyereket, a kis Komsát, ahogy hívjuk az iskolában, hogyha nem éreztem volna őt egyre közelebb magamhoz, látva, miképpen teszi meg naponként, iskolába járás idején ezt a sorvasztó utat be a városba, hogy együtt haladhasson tanulótársaival. Magam előtt láttam élénk, tűzben égő szemeit, ahogy érdeklődve tágulnak ki a nagy ismeretlen, a tudomány, a hit, az Isten előtt.

Kutyaugatás fogadott s nyomban rá, hajlott hátu öreg ember lépett ki egy félszerből az omladozó épületek között. Leintette a kutyát s szürös tekintettel várt, míg közelébe értem. Megmondtam, illő köszönés után, hogy kit keresek. Hümmögött barátságtalan hüvösséggel. Megmond-

séget történelmileg nem a közvád képviselőjére, hanem az egyházi testületek testületi munkájához az Isten segédelméül hívására; az egyháznak főpapja — püspöke — iránti megtiszteltetések kinyilatkoztatására; az egyházi ünnepekbeni részvétel biztosítására; s általánosságban az ünnepélyességek emelésére szervezték. Csak később, midőn elődeink talán átlátták, hogy a dekorumért még sem lehet e tisztséget fenntartani, vagy mivel nem állott elegendő szakképzett jogász rendelkezésükre, csak akkor tették a közügyigazgató feladatává az egyházi törvények és rendszabályok feletti örökösödést is, de nem nagy általánosságban, hanem korlátozták *csak a zsinati és főtanácsi ülésekre*, s csakis a széksértés esetére. És később — szinte napjainkban — terjesztette ki az 1905 évi törvény ennek hatáskörét a fegyelmi ügyek bizonyos mezejére, de csak korlátozásokkal. Nem adott önálló indítványozási jogot, hanem a már emelt vád képviselőt bizta rá, s e vonatkozásban is csak az E. K. Tanács hozzájárulásához kötötte, hogy a már emelt vádat elejthesse. Még ily korlátolt hatáskör mellett is gondoskodott arról, hogy e nem szakértő a fegyelmi eljárásban mellőzhető legyen, oda állította vagylagoson az egyházi jogtanácsost. Talán épen az átmenet előkészítésére.

Még arról kell megemlékeznünk, hogy az 1932. 1933 években előkészített „az Unitárius Egyház alkotmányáról, szervezetéről és kormányzásáról” szóló törvényjavaslat bizottsági tárgyalásán hatalmas vita folyt afelett, hogy a közügyigazgatói állás fenntartassék-e vagy eltöröltessék. Az eltörlést szorgalmazó érvek súlyosok voltak. A mai fejlődött jogérzék nem tűri, hogy fegyelmi ügyekben egy a jogszabályokat nem ismerő, jogászai képzettséggel nem bíró, azok jogi értelmezésére nem szakember képviselje a közvádat, mikor az egyházi

tam, ki vagyok. Láthatóan felélénkült, mikor hallotta, hogy a pap vagyok. Áldatott az Istennel, hogy idejöttem s elmondta nagy panaszló hangon, hogy mekkora nyomoruságban élnek. Az ő unokája a kis fiu, aki nem mehet iskolába, bár a szive hasad el, úgy vágyik utána. De most szükség van rá. A belső munkát ő kell, hogy elvégezze s még künn is segítsen, mert a béresi teendőket el kell látni, marhák, lovak, disznók vannak, etetni, itatni kell. Ez őket terheli, el kell végezniük török szakad, ha élni akarnak, mert a többi béresre egyéb munka vár. Igaz, segítenek, mikor csak tehetik, a többiek is rajta, mert tudják, hogy öreg ember, nyolcvan esztendő, nem bírja már úgy, ahogy kellene. A felesége fekvő beteg már hónapok óta, magatehetetlen. A menyé, a kis fiu édesanyja, eddig végezte a dolgot künn is, benn is, de most gyuladása lett, vagy mi. A másik kicsi unoka is köhög, szólni sem bír, úgy meghült szegényke. Jó, hogy ez a kicsi Sándor még egészséges, segíthet rajtuk.

(Folyt. köv.)

jogtanácsosban szakember is áll rendelkezésre. Viszont a tanácsülések fohászodó és hálaadó imái nem igényelnek egy címzetes tisztviselői állást. Ezt a kivánalmaknak megfelelőleg végezhetik az esperesek stb. stb. Annyira súlyosak voltak az érvelések, hogy éppen minimális szavazattöbbséggel határozatott el az azon időbeli fenntartás.

A bizottságilag elkészített, ugynevezett Ferenczy-féle törvényjavaslat, bár E. K. Tanács által is érdemlegesen letárgyaltatott és elfogadva lett, külső körülmények miatt törvénné maig sem vált, mindazonáltal érdemesnek véljük ennek vonatkozó rendelkezését is ismertetni a következőkben.

„200 §. az egyházi közügyigazgató jogai és kötelességei:

- a. a főtanácsi ülések megnyitása és bezárása alkalmával fohászodó és hálaadó imát mond;
- b. főtanácsi üléseken az egyházi törvények és

Dr. Kerekes István:

Nyugalmi helyzetre van szükség.

Egyházi lapjaink pezsgő harci kedve tudat alatt talán a megoldásra váró feladatok nagy számát, az egyház és egyházi élet emelésének és korszerűsítésének hatalmas kérdéstömegét rejti magában. Változásokat első sorban személyi téren eszközöltek. Ez természetes kezdet s a legkönnyebb és legkényelmesebb mód, ha valami újat akarunk alkotni. A forradalom azonban csak eszmét dob a köztudatba, gátakat rombol és korlátokat dönt, s alkotó munkát csak akkor kezdhet, ha bizonyos nyugalmi helyzetet elért. A vezetők és vezetettek által egységesen elfogadott eszmék és irányelvek hozzák meg a nyugalmat és az eredményes munkát. Az igazán szabadelvű felfogás a választások idején harcol, ám akkor is elismeri a többségi elv alapján uralomra jutottak vezetésre való hivatottságát, ha maga kisebbségben maradt, s elgondolásait csak józan és építő birálat alkalmazása segítségével igyekszik érvényesíteni.

Egyházi életünkben is lezajlott egy forradalom. A régi rendszer elbukott. A bukás mindig gyengeséget jelent. Ha a multa tárgyilagosan visszatekintünk, könnyen megtaláljuk a gyenge pontokat. Személyiek és tárgyiak egyaránt voltak. A haladó gondolkodású vezetők fokozatosan akarták az ujilásokat bevezetni, az örségváltást elrendezni. A feltörő erők órák alatt évek munkáját végezték el. Ezen erőknek azonban nem lehet célja az örökös forrongás, az izgalmak folytonos ébrentartása, amint a régi helyzetüket elvesztettek sem ostromolhatják folyton az alkotmá-

szabályok rendelkezéseinek betartása felett öröklik;

c. fegyelmi ügyekben a fegyelmi felelősségről szóló törvény rendelkezései szerint a vád képviselőjében eljár.”

Még csakis annak megemlítésére szoritkozunk, hogy jelen törvény ismertetésnek a többi feletti elsőbbségét az a hezret tette indokoltá, hogy a jeleni közügyigazgató egy adott esetben főtanácsi ülésen kívül, közügyigazgatói minőségben és aláírással vádindítványt terjesztett elő, azt nem a főtanácsi bíróság elnökének nyújtotta be, hanem E. K. Tanács ülésén terjesztette elő, annak főtanácsi tárgysorozatba való vételét is kiszorgalmazta, s végül a főtanácson azt mielőtt előterjesztetett volna, már vissza is vonta.

Közleményünk közérdeket szolgál, midőn törvényeket ismertet, mert hasonló kilengések, vagy visszaélések imétlődését törekszik meggátolni. Ki a minék nem mestere, rombolója annak.

nyosság bástyáit. Azok, kik ma az élen vannak, erejüket és öntudatukat látják megsértve a birálatok által s valljuk meg, hogy a birálatok sem mindig magas eszmei sikon mozognak, nem állanak tárgyi alapon, hanem sokszor személyeskedő jellegűek. Egyik rész figyelmét a helyzet védelmére összpontosítja, s csak a kezdet kezdetén van eszmei elgondolásai megvalósításának; a másik évek tapasztalata által nyújtott szaktudását nem akarja az új rendszer szolgálatába állítani. Népünket és közösségünket éri talán pótolhatatlan kár, ha ez a huzavona. vita sokáig tart. Igazi egyházi érzéstől, népünk és műveltségünk szeretetétől és megbecsülésétől áthatva tegye félre mindenki egyéni sérelmeit s legjobb tudása és tehetsége szerint végezze az építő munkát.

Unitárius egyházunkban annál könnyebb az eset, mert Püspökünk az egyetemesség bizalmából és akaratából került az élre. Rendelkezik mindazon képességekkel, amelyek e tör-

Magyar Általános Hitelbank

fiókjai:

Braşov,

Timişoara,

Oradea

ténelmi időben az egyház megtartásához, az egyház építéséhez és sikeres továbbfejlesztéséhez szükségesek. Látja a bajok forrását, megadta már az emelkedés lehetőségének útját. A „népegyház“ magyar kisebbségi életünkben egészen új fogalmát határozta meg hivatalba lépése alkalmával. Azt az eszmét hozta, melynek megvalósítását itt Erdélyben láthatjuk. Ezen eszmének az eredménye, hogy egy kis nép 1000 éven át megtarthatta műveltségét és művelődési közösségét a legkülönbözőbb és legerősebb hatások és vonzások ellenére. Ezen eszme következménye, hogy a kis szász nép ma is nemcsak népi, művelődési, vallási, hanem gazdasági egységet is képvisel és oly csodás teljesítményekre képes. Megvannak intézményeik, iskoláik, melyek a népből kikeresve a tehetségeket, a nagyobb feladatokra hivatottakat, a tudás és a szakismeret legmagasabb fokával ruházta fel őket. Nem azért, hogy új osztályt, vezető réteget alkossanak, hanem, hogy a közbizalom alapján elsőkké válva a hasonlók között, a nép javát munkálják, népüknek szolgáljanak. Ez alapon alakult ki a példaadó gazdasági és művelődési rendszer, mely nem érzések és indulatok, hanem a józan és komolyan megfontolt értékelés alapján fémjelez Jótékonyág, művészetpártolás, gazdasági törekvések valóra váltása, intézmények létesítése, minden ez ésszerűségi elv alapján történik, egyetlen cél van: szolgálni a közösségnek és előbbrevinni a népet.

Szertartásunk változtatásával kapcsolatosan megjelent cikkekből is kiolvasható, különben is tapasztalom, hogy nagyon sokan vannak, kik egyházi életünkben nem vesznek részt, a templomot nem látogatják, intézményeinket és megmozdulásainkat nem támogatják. Nem tudom elképzelni, hogy bármilyen nagy mértékű és bármennyire gyökeres szertartásváltoztatás képes lesz-e élénkíteni, belsőssé tenni egyházi életünket.

Amint a püspöki megfogalmazásból kitűnik, nem alaki újításokra, de lényegbeni változtatásokra van szükség. A multat nézve, a különböző vallások mindig azokat a kérdéseket igyekeztek megoldani, melyek a népre, a nagy tömegre nézve a legfontosabbak voltak. S minden egyház csak addig tudott igazi erkölcsi erőt kifejteni, míg közössége tagjait szolgálta. Az egyházak nemcsak tulvilági vigaszt, hanem földi életlehetőséget, annak javulását igyekeztek nyújtani.

Nem hiszem, hogy lett volna kor és nép melynek nagyobb szüksége lett volna és amely jobban megérdemelte volna földi életlehetőségeinek javítását, értékes művelődésének átmentését, mint a mi népünk ma. Azt hiszem

oly nép is kevés van, melyet kevésbé károsítottak meg a saját soraiból kikerült, verejtékes munkája áldozatával fentartott intézményeiben nevelt vérei. Természetes, ha ily tapasztalatok alapján félénkké és bizalmatlanná vált. Ne fokozzuk e bizalmatlanságot most még azzal is, hogy még ma sem látjuk meg ezer baját, fájdalmait, nehéz helyzetét, s ma is csak áldozatokat kérünk tőle, csak a saját személyi sérelmeinket osztjuk, ahelyett hogy megkezdénénk ügye előrevitelét, megkezdénénk neki szolgálni.

Ha több bizalommal és őszinteséggel viseltetünk egymás iránt, belátjuk, hogy alkotó munka idején a formát nem lehet mindig betartani, s az esetleges kudarc és anyagi kár azt terheli, ki az alkotmányos jóváhagyás beszerzését s így a felelősség megosztását kellő időben kérni elmulasztotta. Amennyiben munkáját siker és eredmény koronázza, csak dicséret illetheti a merész vállalkozót.

Eszményi az a felfogás, hogy az élen mindig csak erkölcsileg tiszta jellemek álljanak. Önzetlen, becsületos munkát, ügyszeretetet csak ezektől várhatunk, csak ezek tudnak őszinte szívvel szolgálni a közösségnek, ezekben teljes a bizalom. Az örvénylő forgatag, a forradalom felszínre dobhat s ideig óráig felszínre tarthat méltatlanokat is. A nyugalmi állapotban azonban a legparányibb tisztátalanság is leülepedik, elmerül. Nem jobb bevárni ezt a nyugalmi állapotot, a természetes kiválasztódást, — bevárni az ítéletet? Nem követ el népe és egyháza ellen bünt az is, ki a magasabb célok megvalósulhatóságát, az építő munkát folytonos kavargatással akadályozza? A közösségnek ez is, az is kárt okoz.

Nyugalmi helyzet teremtése, az építő munka sürgős megkezdése a legfontosabb. Az út mód adva van. Álljon mindenki Püspökünk mellé, segítsük elgondolásai megvalósításában, szolgáljon mindenki népünknek és közösségünknek: ez biztos jövődönk alapja*).

*) Hasonló irányú dolgozatokat szívesen fogadunk, nyitva tartva az utat a kritika számára is. Szerk.

Kalap üzlet Weiss M. ucca 33. szám alatt
Férfi kalapok és sapkák

a legjobb anyagból a legújabb divat után kaphatók! Kalap tisztítást, formálást és festést a legújabb divat után vállalom. A n. é. közönség szives pártfogását kéri
Csizsár Béla

Hitélet.

Őszinte Istenkeresés.

Martineau Jakabhoz*, a 19-ik század egyik legnagyobb angol filozófusához és az angol unitarizmus tulajdonképpen megteremtőjéhez, az akkor már több, mint 60 éves, de testileg és lelkileg még mindig rugalmas aggastyánhoz, egy napon bekopogtatott egy előtte teljesen ismeretlen férfi és kihallgatást kért tőle. Az ismeretlen látogató, aki körülbelül 40 éves lehetett, elmondotta a nagy filozófusnak, hogy idegen országból érkezett s utazásának egyetlen célja az, hogy tőle, akit nagyszerű írásaiból, mély életbölcsestéggel telített könyveiből már jól ismer s akit százszázalékosan becsületes és őszinte embernek tart, nehéz lelki tusájában tanácsot kérjen.

Martineau nagy érdeklődést mutatott kellemes benyomást keltő látogatója iránt s kérte őt, hogy őszintén, nyugodt lelkiismerettel öntse ki előtte egész lelkét s ő igyekezni fog, amennyire tőle telik segíteni rajta.

A távolból jött látogató ismertette Martineau előtt élete eddigi lefolyásának főbb mozzanatait. Elmondotta, hogy gazdag családból származik. Életében anyagi gondokkal nem kellett küzdenie s anyagi gondok nem zavarják ma sem. Egyetemet végzett s tanulmányai elvégzése után sokat töprengett azon, hogy a maga és embertársai számára miként tehetné képességeit leginkább hasznossá. Abban az időben minden vallásos hit és Istenbe vetett bizalom nélkül állott a világban Isten, vallás és egyház nélkül igyekezett életét berendezni, mert arra a meggyőződésre jutott, hogy a vallás tulajdonképpen nem más, mint egyszerű szemfényvesztés s nem-hogy jó, hanem egyenesen káros, romboló hatással van az ember lelki életére. Ezért elhatározta, hogy minden erejét, tehetségét és idejét arra jogja szentelni, hogy a vallást gyökérestől kioltsa az emberi lélekből. Tíz éven át rendszeresen folytatta ezt a munkát s mialatt vasárnaponként a templomokban az Isten dicsőségét, nagyságát és szeretetét hirdették a prédikációk, és égfelétörő fohászok és közös énekek zengtek az ajkakon, ő hiveket igyekezett toborozni, kik előtt a vallás hiábavalóságát bizonyította s a vallás és egyház béklyóitól való megszabadulás szükségességét hangoztatta. Tevékenységével itt-ott már számottevő sikereket is ért el,

*] Lásd: The Christian Register 1834 okt. 11 602-ik oldal

amikor egy gondolat hirtelen lelke mélyéig megdöbbenetette s egyensúlyi helyzetéből kizökkentette. Annak a lehetősége villant át agyán s lett mind erősebb benne, hogy hátha ő az, aki mégis tévedett. Lelke mélyén megszólalt egy hang, melynek számonkérő szavait remegéssel hallgatta. Ilyenféle kérdések ébredtek benne: hogy lehetsz oly nagyon biztos abban, hogy mindazok az Istenről szóló tanítások, melyeket a különböző egyházak közösen is hirdetnek, mind tévedések; mi az a bizonyosság, amely azt mondatja veled, hogy a keresztény és nem keresztény egyházak s azoknak képviselői készakarva, programszerűen a homályba, a sötétség felé akarják vezetni az emberiséget; nem volna e sokkal jobb számodra s főképpen lelked megnyugtatóására, ha ezt a vallásellenes propagandát felfüggesztenéd s nyugodtan, megfontoltan újból megvizsgálnád, új megvilágításban megértené próbálnád a vallás, az Isten, a hit, a halál, az örökélet nagy kérdéseit?

Ezekről a kínzó kérdésekről ízelve jelent meg az idegen férfi Martineau Jakabnál s azt kérdezte tőle, hogy ő, aki hosszú élete folyamán annyi tapasztalatot és életbölcsestéget gyűjtött össze, az ő helyében mit cselekednék?

A nagy filozófus az idegen látogatónak körülbelül ezeket mondotta: kedves jó Uram, én önnek a következő tanácsot adom: szenteljen életéből egy esztendő arra, hogy két egymással ellentétes légkörben, gondolkodásban és körülmények között élő embercsoport életét tanulmányozza; töltsön el megszakítás nélkül egy a világtól félreeső nyugatnémetországi, weszfáliai falunak embereivel egy fél évet olyan helyen, ahol a katolikus hagyományok ma is majdnem olyan erővel és hatalommal uralkodnak, mint ezer évvel ezelőtt; ahova a kultúra, a modern élet és gondolkodás még csak nagyon kis mértékben hatolhatott be. — A második fél évet pedig töltsön el a berlini egyetem orvostanhallgatói közötti, kizárólag velük; tanulmányozza az emberek gondolkodását egy olyan légkörben, ahol a vallásos hagyományok majdnem egészen kihaltak, de ahol az emberek telve vannak a 20-ik század műveltségével, modern gondolatokkal, a modern világ minden kedvességével, elevenségével és rugalmasságával.

A két félesztenő letelte után — folytatatta tanácsát a nagy filozófus — vessen számot a látottakkal, hallottakkal és tapasztalatokkal; próbálja meg őszintén megállapítani, hogy a két különböző embercsoport közül melyiknél találta meg inkább azt a csodálatos misztikus dolgot, az élet titkát, az élet igazi bölcsességét; a kettő közül melyik csoport ismerte jobban a születés, a szenvedés, a szenvedélyek, a bűn, az erények, a bánat és öröm s végül a halál igazi értelmét.

Az idegen látogató a tanácsot megfogadta s Martineau Jakab utasításait követve, egy fél évet töltött egy félreeső, várostól távolfekvő szintiszta r. kath. faluban, majd egy fél évet Berlinben, a vallástalanságukról akkoriban ismert orvostanhallgatók között. A kiszabott idő leteltével ismét megjelent Martineaunál és a következőket mondta el tapasztalatainak eredményét:

Vásároljon az
ELEKES
könyv és papírüzletben.

A világtól távolélő kath. földműves embert durvának, nyersnek, szüklátókörfűnek találtam, akinek érdeklődési köre és emberek iránti szeretete nagyon kis körre terjed; úgy tapasztaltam, hogy ezeknek az embereknek az élete tele van előítéletekkel még a legorthodoxabb protestánsokkal szemben is; életük, vallásosságuk a naponkénti kultusz, misehallgatás stb. gyakorlásában, babonákban és mágikus hiedelmekben merül ki. Ezzel szemben az orvostanhallgatók csoportja vallásos tekintetben teljesen szkeptikus, közömbös volt; vallási kérdések egyáltalában nem érdekelték; kész volt mindent befogadni, ami új volt, aminek forradalmi íze volt; emellett a legteljesebben meg volt győződve arról, hogy az ők szkeptikus, közömbös vagy tagadó álláspontjuk az egyedüli, melyet felvilágosult ember a vallás kérdéseivel kapcsolatban józan ésszel elfogadhat.

És mégis — folytatta az idegen — ha összehasonlítom a két különböző csoport életét és gondolkodását, a mérleg feltétlenül a westfáliai földműves emberek javára billen. Akkor, amikor az élet kegyetlen valóságaival, a szenvedésekkel, csapásokkal, nyomorusággal vagy a halállal kellett szembenéznie, a durva és szüklátókörfű, bigott katolikus földművelő ember rendelkezett mély belátással, a cselekvés biztonságával, erős meggyőződéssel, tisztasággal, egyéniséggel, őszinteséggel, lelki megnyugvással és lelki erővel. Ezzel szemben hasonló esetekben a felvilágosodott materialista öntelt egyetemi hallgató tanácstalanul, belátás nélkül, lelkileg összeroppanva, kiábrándulva, akaraterő, bizalom és meggyőződés nélkül, üresen, szegényen, sajnálatraméltóan állott a világban. A westfáliai parasztember a materialista gondolkozásu orvostanhallgatókkal szemben rendelkezett egy óriási, megfizethetetlen és megvásárolhatatlan kinccsel, szavakban ki nem fejezhető fensőbbiséggel és lelki erővel, melytől lelki egyensúlyából kizökkenni nem engedte.

Martineau Jakab meglelégedéssel hallgatta látogatója szavait s így szólt: Ön, Uram, nagy kegyben részesült Istentől, mert tapasztalatai fényt, világosságot gyújtottak az ön számára. Őrizze és ápolja szeretettel és aggódó gondoskodással azt a fényt, az Istenbe vetett hitet és lelki erőt, hogy az világítson életének egész tartama alatt. Térjen vissza hazájába s igyekezzék életét azoknak a tapasztalatoknak felhasználásával felépíteni, melyeket egy évi megfigyelő utja alatt szerzett. Igyekezzék megtalálni a legmegfelelőbb keretet, melyben lelki életét kifejtheti. Ön jól tudja, hogy én nem vagyok római katolikus, hanem unitárius. Sok tekintetben nagyon messze állok a katolikus felfogástól. Magam részéről csak örvendeni fogok, ha lelkileg nem fogja szükségét érezni annak, hogy Istenbe vetett hitét és vallásos életét a kath. vallással azonosítsa. De kérem figyeljen jól arra, amit én most Önnek mondok: ha lelkiismeretem arra kényszerítene, hogy egyfelől Isten és a pápa, másrészt se pápa, se Isten között válasszak, akkor minden habozás nélkül én nem a „sem Istent, sem pápát“, hanem a pápát, igen, ha kellene, még a pápát is választanám Istennel együtt.

Ebben a mi számunkra is benne van az utmutatás

és tanulság. Egy pillanatig sem szabad felednünk, hogy mindannyiunknak meg kell harcolnunk a mi Jákóbi harcunkat a mi Istenünkkel, ha csalódások, lemondások, küzdelmek és szenvedések árán is. Mindannyiunkkal megtörténik, hogy olyan hitbeli kérdésekre bukunk, melyek megzavarják egész hitvilágunkat és lelki beállítottságunkat. Ilyenkor nagyon sokszor, talán legtöbbször, ahelyett hogy a magunk elé meredő nagy kérdésekben elmerülnénk s valamilyen megnyugtató megoldás után kutatnánk, elsiklani engedjük azokat fejünk felett, könnyelműen arra számítva, hogy a nehézségek maguktól elsimulnak. Ahelyett azonban, hogy elsimuljanak, Istennel, Jézussal, a halhatatlansággal, lelkiismeretünkkel kapcsolatos megoldatlan, elintézetlen kérdések mindinkább előtérbe kerülnek s ezzel egyidejűleg fokozatosan gyengül, halványodik bennünk az, amit így nevezhetünk: Istenbe vetett feltétlen hit és vallásos öntudat.

Az a férfi, akinek érdekes élményét elmondottam, szembenállott önmagával és kutatásai, vándorlásai, tépelődései, tapasztalatai határozott, kétségtelen eredménnyel zárultak. Őszintén kereste Istent. Kutatásai eredményeképpen kialakult benne a vallásos öntudat, az Istenben való feltétlen és alázatos hit.

Mi unitáriusok, akik hitünk megfogalmazásában, legfőbb hittételeinek magyarázatában olyan nagy szabadságot élvezünk, éppen e nagy szabadság és önállóság miatt sokkal inkább ki vagyunk téve a kételkedés, az önmagunkkal való lelki meghasonlás kíséretéseinek, mint más felekezetek tagjai. Ha őszinték akarunk lenni magunkkal szemben, be kell ismernünk, hogy hasonló gondolatok, mint amilyenek a fenti történet szereplőjét izgatták, bennünk is nem egyszer felébrednek. Megesik, hogy tulzott önállósági tudat, az önteltség érzete foglalja el egész lényünket, melynek a hatása alatt mintha néha magunk is úgy éreznők, hogy az Istenben való hit és bizalom hiábavalóság, az imádkozás céltalan és a templombajárás divatjamult szokás, amitől a modern embernek meg kell szabadulnia s erről néha még másokat is igyekszünk meggyőzni. Különösen a világháború kiábrándító tapasztalatai és az azt követő nyomoruság táplálták nagy mértékben a kételkedés és hitetlenség gondolatait. Keserűen kell tapasztalunk, hogy az utóbbi évtizedekben vallásosságunk sekélyesebbé vált, az egyházhoz való ragaszkodás lendüléstől nagyon sokat veszített.

Statisztikai adatok szerint körülbelül 40 millió katolikus mutatható ki Franciáországban, akik között alig

Az előnyösen ismert

„TELLMANN“-féle

szabó üzlet Baritju (Lópiac) u. 12. szám pontos kiszolgálás mellett mérsékelt áron minden e szakmába vágó munkát kifogástalanul végez.

7—8 millió él személye hitéletet. Északamerikában név szerinti eredet szerint 80 millióra tehető a protestánsok száma, ami az őszlakósságnak kétharmadát teszi. Ezek közül 20—30 millióal nem lehet többet számítani, akik a templomot látogatják, az egyházi élet iránt őszinte érdeklődést tanúsítanak és rendszeresen urvacsorával élnek. Angliában, a hagyományokhoz annyira ragaszkodó országban is legalább 10—15 millió ember egyetlen egyházhoz se tartozik és az egyház szertartásai és munkája iránt egészen közömbös.

Hogy mi, unitáriusok, a vallásos hit és öntudat ápolását illetőleg miként állunk, azt statisztikailag kimutatni nem tudjuk. Az azonban tagadhatatlan, hogy a vallásos öntudat és hitbizgóság újabban nálunk is mind több kívánnivalót hagy maga után. Az a lelkiéletben való egyetértés, az a közmondásossá vált összetartás, az a tántoríthatatlan hit, az Isten és igazságkeresésnek az a szent végya, ami eddig minket, unitáriusokat jellemzett, sajnos, laukadóban van.

Pedig minden embernek egyszer szembe kell néz-

nie Istenével. A számonkérés és számotadás óráját egyetlen halandó sem kerüheti el. Lelkünk háborgásaiban, szenvedéseink és gyötrődéseink között, a halálközeldetekor a megnyugvást, az önmagunkkal való kibékülést, az örökélet reménységét egyedül a vallásos hit, az Istenbe vetett alázatos, gyermeki bizalom adja meg.

Szükség tehát, hogy mindannyiunk élete őszinte Istenkeresés legyen. Unitárius hitfelfogásunk azt tanítja, hogy az értelem fegyverével lehet és kell a hitbeli kérdéseket megoldani, de feltétlenül meg kell hódolnunk Isten nagysága és Jézus tanításának előbbsége előtt. E vezérelvek tiszteletben tartásával kell keresnünk Istent, a mindenható, szerető mennyei Atyát. Ezen az alapon kell kiépitenünk az öntudatos unitárius hitvilágot és gondolkodást, amely egyrészt a gazdag unitárius múlt keresztény hagyományain épül fel, de ugyanakkor figyelembe veszi a jelen követelményeit is.

Sepsiszentgyörgy.

Dr. Kovács Lajos.

Gazdálkodás.

VALLOMÁSOK. II*)

Dr. Fazakas János.

„Mindén olyan munka és megnyilatkozás, amely egyházunk anyagi és erkölcsi fejlődését célozza, maga a magyar unitárius lelkiismeret.“ (L. előbbi cikk.)

Ez volt az irányelvem, amelyet követtem a múltban és követni kívánok a jövőben is. Miután pedig egyházi lapjaink hátsólapjain annyi szó esett, sokszor szerencsétlenül, egyházi mozgalmunkról, amely kihatásait ma érezteti, sőt a szenvedély uralma olyan kifejezésnek a használatát is megengedte, mely a múltban egyházi közéletünk szótárában ismeretlen volt (L. U. E. „betyárbecsület“), helyénvalónak vélem, ha e kérdéssel kapcsolatban a valóságot olvasni engedem.

Már előbbi cikkemben kifejezésre juttattam, hogy az egyházunk életében olyan kellemetlen, káros és romboló kihatásaiban kiszámíthatatlan „tüzijátéknak“ meggyőződéseim szerint bizonyosan vége lesz, mihelyt úgy a volt mozgalom tagjai, mint a tanácsosok és az egyház egyeteme „ráébred“ a valóságokra.

Más szóval kifejezve, a mozgalom tagjainak a többsége, és pedig nagy többsége, kétségtelenül azzal a szent meggyőződéssel vett részt a mozgalomban, hogy annak következményeiképpen egyházunk első sorban anyagiilag meg fog erősödni.

Hiszen úgy fogtam föl akkor, ez a fölfogásom nem változott és nem fog változni jövőben sem, sőt ezen fölfogásomat mindenki magáévá tette, hogy: *évszázados egyházaink fajunknak, magyarságunknak és hitünknek olyan mindenekfölött épült szent bástyái, amelyeknek a lapjait és falait külső erők el nem porlaszthaják, és amelyekeken keresztül egyedül a mi kezünkben fekszik jelenünk és jövőnk. Szent volt a meggyőződéseim, meggyőződésünk*

és szent ma is, hogy: egyházi hivatalunk ma és minden időkbeni teljes megélése, ahol faj és egyház hit és nemzet oly kimerítően találkoznak egymással, örökéletet biztosíthat a mindenkori nemzet egy töredékének.

Ebben a hitemben és hitünkben kisebbségi sorunk csak megerősített, mert duplán próbára tette életképességünket és a mi kezünkbe és értelmünkbe tette le a kérdések megoldó kulcsát. Nekünk kellett és kell dönteni tehát ezuttal is a fölött, hogy *kálljuk-e a nagy erőpróbát és újraéledünk, avagy nem és megsemmisülünk?*

Azok a keserű és annyi csalódást okozott valóságok, amelyek ellen a mindenki által meggyabecsült püspökök és néhány más egyházi személy tettben és lélekben egyaránt tiltakoztunk, amelyeket „három-négy“ egyházi vezető csak tűr, bizonyosan sem a volt mozgalom tagjainak, sem pedig másoknak az intencióival nincs nekik összhangban.

Kétségtelenül helytáll az, hogy minden jelenvolt

*) E cikkben foglalt adatokért és megállapításokért a szerző felelős

Biztosítást a legelőnyösebben az
Első Romániai
Temetést Biztosító,
 R. T.-nál köthet
 (ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)
Brassó,
Welss Mihály-utca 35 szám.

tanácsos résztvevett a főtanácsi és tanácsi határozatok meghozatalában. Igaz, az is kétségtelen, hogy az egyházat a szavazatokban rejlt többség kormányozza. De épp annyira valóság az, hogy ezt, a legutóbbi egyik-másik kérdésben megnyilvánult többséget a „három-négy“ egyházkormányzati tényező, valamint egy-két vizsgálat alatt, fegyelmi alatt levő, vagy volt zabolátlansága és hozzá nem értése avagy épp ellenszenve idézte elő.

Igazságtalan dolog volna ezen egynehánynak a tetteiért az egészet elítélni, de épp annyira igazságtalan azt föltételezni, hogy az egyházunkat mind mélyebb és mélyebb pontra juttató hibák ostromozása „személyeskedések“ akarnának lenni. Hiszen ezen ostromozásnak semmi más célja nincs, mint azokat ráébreszteni a valóságokra, akik még ma is abban az elfogultságban és azon szenvedélyeknek az uralma alatt támogatnak bizonyos irányzatot, amely elfogultságról és szenvedélyről igen sokan azt hittük idézett irányelvünk fönntartása mellett, hogy az érdekeit szolgálják. Viszont igazságtalan volna annak a megnevelése, hogy egyházi közéletünkben az egyesek büns tetteinek a jóváhagyásáért, avagy *eltűréséért* valamelyes erkölcsi felelősséggel ne tartoznánk a jelennek és jövőnek! Hiszen egyházunk egésze az áll egyesekből és különösen egyes egyházkormányzati tényezők tetteit az egész tanács, vagy főtanács van hivatva föltübirálni. A fökötelesség azonban első sorban azt a világi vezetőt terheli, aki a felelősséget vállalta. A felelősséget nemcsak vállalni, hanem teljesíteni is kell, minden következményeivel!

És ime azokhoz a pontokhoz jutottunk, amely pontoknál egyes egyházkormányzati tényezők véleményével nem egyezik meg sem azoknak a véleménye, akik annak idején — most már megállapíthatjuk — méltán oly sok aggodalommal néztek az események elé, sem pedig azoknak a véleménye, akik a mai helyzet előidézésében *oly szentnek hitt irányelvek mellett* vettek részt.

E pillanatban csak egy úgról emlékezem meg, hiszen e lap tíz számának összes hasábjai sem volnának elegendők felsorolni azoknak mindannyiát, ahol a vélemények eltérők voltak, és eltérők ma is.

A Bors alapítvány — tehát nem hagyaték, mert ilyen ma nincs, minthogy több mint három éve jogerősen át lett adva az Egyháznak — ezen alapítvány kezeléséről és adminisztrálásáról esik szó.

Emlékezetes, hogy a végrendelet bizonyos jogokat biztosított az Aranyoskörnek, amely jogokat idejében egy Hármás Bizottságra ruháztattam át — s ami utóbb ezen köztársaságos lokál patriotizmusa folytán anynyi ellenszenvet váltott ki velem szemben.

A jóságfelügyelőség elnöke 1938 szeptember havában fölhatalmazást kért a tanácstól a szabad és ellenőrzés nélküli gazdálkodásra. Nem tetszett neki az, hogy még más két egyházi egyén ellenőrizze munkásságát, és ezt a fölhatalmazást a tanács tiltakozásom ellenére meg is szavazta. Az is emlékezetes, hogy az 1938 évi főtanácsi ülés alkalmával az elnöklő főgondnok aggodalmakat táplálván az iránt, hogy vajjon a fő-

tanács hozzájárul-e az egyházi alapítványi vagyoni ilyen kezelési módjához, a főtanács színe előtt írásban is igazolhatóan kijelentette, hogy: „*P. A. jfgi elnök szak-képzettségéért és tisztakezűségéért felelősséget vállal*“. A főtanács tett intézkedésbe ezen kijelentés elhangzása után belenyugodott és bele kellett, hogy nyugodjam én is, aki nemcsak az egyház törvényeinek, hanem azok szellemének tiszteletbentartására is esküvel elköteleztem magam. Mult az idő és úgy a szindi, mint a csányi gazdaság, mely utóbbi bérlet útján volt és van hasznosítva, jövedelmet nem hoztak. Az állandó panaszkok alapján végrendeleti végrehajtóval kiszállva, a szindi gazdaság rendellenességeiről 50 pontban foglalt jegyzőkönyvet vettünk föl, amely az állandó püspöki szóbeli és írásbeli fölbívis dacára sem került tanács elé, mikor pedig odakerült, akkor úgy szavaztatott meg egy ellenőrző bizottság kiküldés, hogy 10 000 lej erejéig „jogtanácsos a költségeket viselni elvállalja“. (Lásd vonatkozó írásbeli határozat szövegé!) A bizottság kiküldésére nézve azonban olyan intézkedés *csuszo*tt be határozat szövegébe, minek következtében a határozat végrehajthatatlanra bizonyult. A következő havi tanácsülés aztán kérésre módosította ezen határozatát. A bizottság kiszállt. Súlyos tényeket állapított meg sokkal súlyosabbakat, amint az 50 pontban foglalva volt. Az ügy nem került főtanács elé, megtaláltatott a módja, hogy oda ne kerüljön. Mégis a főtanács az elnöklő főgondnok javaslatára más hat személyből álló bizottság kiküldését határozta el, bizva a helyes intézkedésben, amit a felelősséget vállalt főgondnok tesz.

Ez a hat tagból álló bizottság ugyanolyan súlyos tényeket állapított meg, mint az előbbi. Mintegy félmillió lejt érő faiskolánk a gondatlan kezelés miatt be lett tiltva. Közel száz holdas gyümölcsös csak itt-ott volt permetezve. A szálló dróttal kötözve, most rosszul el-takarva, a nyáron csak a tő körül kapálva, 120.000 lej *elszámolt* napszám dacára. Kukoricánkoo, mely „*eromlott*“ olcsó pénzen az intéző disznói hitak. Az intéző fix fizetést kap, mégis feles művelője a területeknek, ő a fuvaros, ő az ellenőrző, ő a napszámost fő fogadó, ő a kifizető, ő a pénztárnok, ő vesz és elad, az ő tehenészete van a gazdaságban, ő az elosztója a termésnek, a szedője, vetője, értéksítője stb. stb. és végeredményben megállapítást nyert, hogy az Egyház ilyen körülmények között fizette rá az 1939 évben 3 szindi gazdaságra a csányi birtok egész, mintegy 112 000 lejnyi jövedelmét, sőt ezenkívül is mintegy 50.000 lejt. Az 1938 évi számadásból 24 000 lej hányát állapította meg a bizottság is; amint bebizonyosodott, ez az összeg könyvelés és nyilvántartás nélkül a jfgi elnök kezén maradt.

És most, amidőn mindezek megállapítást nyertek, sőt ezeken is túlmenő dolgok, most, amidőn a karok nyilvánvalóan a millió fele mozognak, ha ugyan már is nem lépték túl, akkor a „*két-három*“ egyházi vezető manővere úgy a fegyelmi kimondását, mint a kártérítési felelősségnek megállapítását, a vállalt garancia esedékessé tételét, vagy más teendő intézkedéseket elmel-

lőz a multa nézve, sőt — kellemetlen nyomda fejték — lá engedem a terminológiáját — az „eltűnt“ 24 000 lej azonnali visszatérítését sem tartja szükségesnek, minden bizonytalanságért azért, hogy az elnöklő főgondnok vállalt felelősségét ne kelljen, hogy beváltsa.

Engedelmet kérek, ezért nem felelős sem az a tanácsos, aki a mozgalomban részt vett s aki előtt ezek az ügyek a főtanács általmával napfényre nem kerülhettek, csupán rövid, vázlatos szóbeli jelentésem révén, de még kevésbé felelős az, aki a mozgalmakban nem vett részt.

Ellenben annál súlyosabb felelősség terheli azokat, akik ezen kérdést ma is elődázák.

És itt azt kérdezem; avagy mi lett volna a főgondnoki kötelesség és a jogi öröki kötelesség, akik mindezek megtörténtéről az addigi jegyzőkönyv, tanácsi tárgyalások alapján tudomásul bírtak?

Vagy föllátni és helytálló módon bevallani hogy: igen, felelősséget vállaltam, főlegesennek véltem a kezelés ellenőrzését, tehát tessék megállapítani a károk és az eltűnt lejek összegét, mert kifizetem. Vagy pedig a másik megoldás: számotvetve a főgondnoki kötelesség ily súlyos megsértésével, — elvonatkoztatva a vállalt személyi felelősségtől, — belátni azt, hogy minden jogcímet elveszített, ami érdemessé teszi arra, hogy egy egyház vezetőjének tekinthesse magát, és levonni annak minden következményeit.

Közvetlen jogelődje, akivel szembeni magatartásomból senki sem ítélné, hogy iránta elfogult voltam, avagy volnék, imé ezért vontam le a következményeket, mert az általam főnartott és a főtanács többsége által elfogadott véleménynel szemben alkotmányserést látott főnforogni. Igen! az ilyen egyéniségek szokták kiváltani nemcsak a jelennek, hanem az utókornak is a méltó megbecsülését. Mert engedelmet kérek, nem azon mullok a vezetésre jogosító kiváltság, hogy az egyén tudjon kötelességének akkor is eleget tenni, ha az személyi érdekei ellen volna?

A fenti kettőtől egyiket sem tenni, sőt egy ilyen ügynek, amely hónapok, csaknem egy év óta tartja izgalomban egyházunknak jelentős tényezőit, ez azt jelenti, hogy a z i l y e n v e z e t ő lemondott az általa is vezetett egyház érdekeinek tárgyilagos, őszinte, őszinte és odaadó minden képviselőtől.

Avagy ezen is túlnézve, sem fegyelmet nem indítani, sem közbevető intézkedést nem tenni, nem is kártalanítani az egyházat, hanem döntőleg résztvenni az ügy további elhalodásában s fennhagyni, még ha kisebbségben is volna az érdeklődők száma, ennek a kisebbségnek a lelkében azt a tudatot, hogy ezek és az ehhez hasonló esetek kártérítés és szankció nélkül maradnak, avagy mi több: házszabálysértést elkövetni, a tárgysorozatot önhatalmulag megváltoztatni, nyomozó propagandával előkészíteni azoknak a kiválasztását, akik ezek ellen tiltakoznak, engedelmet kérek, de ez olyan

vezérekedés, amelynek az elbírálását végezze maga az olvasó.

Azok az ötven és valamennyik, akik szavazataikkal megtisztelték, az említett ügy teljes tisztázását kétségtelenül joggal kívánták ily módon közvetve és joggal fogják kívánni mások is, akik előtt ez a kérdés napfényt még nem látott.

És ismét engedelmet kérek: tévedés volna azt hionni, hogy ezzel személyt akarnék sérteni, ami egyenesen távol áll tőlem. Azonban mindannyiunk kötelességének vélem, akár vettek részt a mozgalomban, amely több bizalommal küzdött annak idején a főgondnoki tisztség biztosítása céljából, akár nem vettek részt, de saját egyházukat látják vergődni ezen romboló kérdés súlya alatt, ma joggal várják el ezen ügynek az egyházunkra nézve is helyes elintézését. Különben amilyen erős kézzel vettek részt ezen tisztség biztosítására irányuló törekvésekben, — be kell vallanunk — époly határozottan, de föltétlenül sokkal több joggal fognak elfordulni az olyan vezetőktől, akiknek vezetése és felelősségvállalása az egyháztól ily súlyos áldozatokat kíván!

Semmivel sem akarnak többet, mint ha már olyan erkölcsi, vagy egyházpolitikai fejlődést képtelenek egyesek kiváltani, amilyenre reményt joggal tápláltunk s ha görcsösen ragaszkodnak tisztségeikhez, akkor legalább arra sarkalhassuk egyházkormányzatunk minden tényezőjét, hogy azt, amivel rendelkezünk, akár erkölcsi, akár anyagi töke, több megbecsülésben részesítsék.

Hiszen a legkésőbb és legfájóbb csatlódással kell megállapítanunk azt, hogy ezen az úton faji és felekezeti becsületünk, erkölcsiségünk, egyetemes egyházunk tekintélye a minket körülvevő más egyházak és fajtestvéreink előtt nivójából állandóbn csak veszíthet.

Ez alkalommal ismét hangsúlyozom azt a becsületes, őszinte és egyházszeretettől fűtött másik irányelvet, melyet a mozgalom az indulás pillanatában szem előtt tartott s mely szerint: egyházi tisztségeinket, és vezetőinket olyanoknak képzelem el, akik föltétlenül meg tudják szabni a helyes irányt, — ha egymagukban nem, de mindannyiunk segítségével, — akiknek egyéniségében, jellemében és becsületében, faji és felekezeti öntudatában, erkölcsi értékében fajunknak és egyházunknak egyénisége, jellege, becsülete, erkölcsisége és a jobb jövő reménye tükröződik vissza az ősök szellemének és hagyományainak keretei között. A történelem igazolja, hogy megfelelő vezetők hiányában népek és államok semmisültek meg, és megfelelő vezetők kezeiben népek és államok ébredtek és éledtek újra.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş No. 1, hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzüsszeg küldendő. A lapba szánt minden cikk vagy egyéb közlemény a hónap 5-ig a Szerkesztőségben kell, hogy legyen.

Magyarországon az előfizetési összeg az „Unitárius Iratmisszió“-hoz juttatandó: Budapest, V. Koháry ucca 4 sz.

Wys.

Dr. Vitéz Szabó Gyula
Törvényességi tanácsnok
Budapest

114. Ullői u. 66/B
Magyarország

